

Veiligheid en IVN

Veiligheid doen we samen

Auteurs: bestuur en werkgroep coördinatoren IVN Heeze-Leende

Redactie: Geert Engels

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	4
1.1	Achtergrond	4
1.2	Doel van dit document	4
1.3	ARBO voor verenigingen: zorgplicht	4
2	VEILIGHEID EN IVN-HEEZE-LEENDE	6
2.1	Algemeen	6
2.2	Plan van aanpak	6
3	IN VEILIGE HANDEN	7
3.1	Inleiding	7
3.2	Wat vraagt het landelijke IVN?	7
3.3	Wat hebben we daar als afdeling mee gedaan?	7
3.4	Welke maatregelen hebben we genomen?	8
3.5	Wat verstaan we onder ongewenst gedrag en seksueel misbruik?	8
3.6	Gedragscode	8
3.7	Gedragscode voor omgang met minderjarigen	9
3.8	Wat doen we als er ongewenst gedrag plaatsvindt?	10
4	VEILIGHEID VAN PERSOONSGEGEVENS	12
4.1	Privacybeleid IVN Heeze-Leende	12
4.2	Waarom slaan wij persoonsgegevens op?	12
5	WERKGROEPEN	14
5.1	Werkgroepen die zich bezighouden met kinderactiviteiten	14
5.1.1	Werkgroep Jeugd IVN	14
5.1.2	Werkgroep Kinderactiviteiten	14
5.1.3	Scholenwerkgroep	14
5.2	Beheerwerkgroepen	15
5.2.1	Werkgroep Natuurbeheer	15
5.3	Wandelingen	15
5.4	Cursuswerkgroep	15
5.5	Werkgroepen met activiteiten in de natuur	15
5.5.1	Amfibieënwerkgroep	15
5.5.2	Vogelwerkgroep	15
5.5.3	Fotowerkgroep	16
5.5.4	Evenementen	16
5.5.5	Bomenwerkgroep	16
5.5.6	Werkgroep gentiaanblauwtje	16
5.6	Overige werkgroepen	16
5.6.1	Milieu & Landschapsbehoud	16
5.6.2	Pr & Communicatie	16
5.6.3	Tentoonstelling en vormgeving	16
5.6.4	Groen voor ouderen	16
5.6.5	Sleutelbloem	16
6	FOTOBELID	18
7	DATABELID	19
7.1	Data	19
7.2	IVN mailadressen	19
7.3	DataBeheer	19

7.4	Procedure voor het melden van Datalekken	19
8	BIJLAGEN	21
8.1	Bijlage Veiligheid bij Excursies	21
8.1.1	Checklist Veiligheid bij excursies	21
8.1.2	Taken ter voorbereiding van de excursie	21
8.1.3	Inhoud verbandset bij excursies	22
8.1.4	Taken tijdens excursie	22
8.1.5	Extra taken bij een fietsexcursie	23
8.1.6	Bij een ernstig ongeval of onwel worden	23
8.1.7	Bij minder ernstige ongevallen	23
8.1.8	Bij schade aan derden	23
8.1.9	Bevoegdheden excursieleider	23
8.1.10	Taken na de excursie	23
8.1.11	Instructie in geval van ernstige ongevallen	24
8.1.12	Extra taken bij een auto excursie	25
8.2	Bijlage VOG aanvragen voor een vrijwilliger	25
8.3	Bijlage Veilig werken met handgereedschap	26
8.4	Bijlage Verzekeringen	31
8.4.1	Wettelijke aansprakelijkheidsverzekering (WA-verzekering) via het IVN	31
8.4.2	Vrijwilligersverzekering via de gemeente	32
8.4.3	Verzekering bij coördinatiepunt landschapsbeheer	32
8.4.4	Verzekering materialen	33
8.5	Bijlage ziekte van Lyme / tekenbeten	33
8.5.1	Contact met teken voorkomen Instructies voor jezelf en voor deelnemers:	33
8.5.2	Teek verwijderen	34
8.5.3	Aanbevolen methode om teken te verwijderen	34
8.6	Bijlage Vossenlintworm	35
8.7	Bijlage Instructie bij onweer	36
8.8	Bijlage Processierups	37
9	INFORMATIEBRONNEN	40
10	VEILIGHEIDSCOÖRDINATOR	41
11	CALAMITEITENKAART	42
12	VERSIE GESCHIEDENIS	44

1 INLEIDING

1.1 Achtergrond

Omdat er bij de activiteiten van het IVN op allerlei gebieden sprake is van zorgplicht ten aanzien van veiligheid is dit document opgesteld.

1.2 Doel van dit document

Doel van dit document/instructie is om de veiligheids- en gezondheidsrisico's tijdens IVN-activiteiten zoveel mogelijk te voorkomen en te reduceren. Deze risico's omvatten onder andere:

- Ongevallen, voor, tijdens of na afloop van activiteiten
- Onvoldoende snel hulpverlening kunnen organiseren bij afgelegen excursies
- Gezondheidsrisico's als gevolg van de ziekte van Lyme, de Vossenlintworm, tekenbeten, eikenprocessierups
- Het risico van onweer

1.3 ARBO voor verenigingen: zorgplicht

Het is niet meer wettelijk verplicht om bij afdelingsactiviteiten een opgeleide bedrijfshulpverlener (BHV'er) in te schakelen. Wel hebben afdelingen 'zorgplicht'. Dit houdt in dat je het publiek / de deelnemers vooraf goed informeert over wat er gaat gebeuren en welke consequenties dit kan hebben. Of bijvoorbeeld iemand die slecht ter been is er op wijzen als een wandeling over onregelmatig terrein gaat. De vraag hoever je gaat in de zorgplicht is erg afhankelijk van de aard van de activiteit. Het is goed om in ieder geval met elkaar te formuleren wat de minimumvereisten zijn voor een activiteit. Dan is er nog de vraag wie waarvoor verantwoordelijk is: Voor vrijwilligersorganisaties (organisaties waar alleen vrijwilligers werken) is het niet verplicht mensen op te leiden middels een bedrijfshulpverlenerscursus. Wel moeten bij ieder evenement van enige omvang opgeleide EHBO'ers aanwezig zijn. De aard van het evenement bepaalt het aantal EHBO'ers.

Voor wat grotere evenementen is meer voorzorg nodig dan voor een excursie. Een fietsexcursie kan al weer meer risico's met zich meebrengen dan een wandeling. Bijvoorbeeld bij een natuurwandeling altijd meenemen:

- Een opgeladen mobiele telefoon met daarin alarmnummers van politie en hulpdiensten.
- Enkele eenvoudige EHBO-materialen.
- Goede kaarten/plattegronden met informatie over toegankelijkheid en bereikbaarheid voor hulpdiensten.

Bij grotere activiteiten – bijvoorbeeld een lange tocht – zijn wat meer EHBO-materialen nodig. Bij een groot evenement zal zelfs een bemensde EHBO-post (Rode Kruis) gewenst zijn. In een gebouw moet altijd goedgekeurde brandblusapparatuur aanwezig zijn evenals goede voorzieningen zoals nooduitgangen. Als er (veel) kinderen aanwezig zijn of andere doelgroepen die minder zelfredzaam zijn, zul je ook meer (deskundige) begeleiders moeten hebben. Enzovoort. Zo bepalen aard en omvang van de activiteit en het type publiek wat je minimaal aan voorzorgen zult moeten treffen.

Zorgplicht

Iedere organisatie heeft een zorgplicht als het gaat om het organiseren van bijeenkomsten of evenementen. Dat houdt in dat de hulpverlening geregeld moet zijn, dat er een aantal mensen aangewezen wordt om bedrijfshulpverleningstaken op zich te nemen:

- Het (zorgen voor) verlenen van eerste hulp bij ongevallen;
- (Zorgen voor) Het beperken en bestrijden van brand en het voorkomen en beperken van ongevallen;
- In noodsituaties alarmeren en evacueren van alle personen;
- Het alarmeren en samenwerken met de gemeentelijke brandweer en andere hulpverleningsorganisaties.

Concreet komt het erop neer dat er een calamiteitenplan voor noodsituaties is dat in verhouding staat tot de betreffende bijeenkomst c.q. evenement, en dat duidelijk is wie wat moet doen. Verder moet duidelijk zijn hoe de nooddeuren en brandspuiten werken en dat ze aanwezig zijn.

Bij grotere evenementen is contact met de plaatselijke brandweer en andere hulpdiensten aanbevolen.

Dan is er ook nog de vraag wie waarvoor verantwoordelijk is:

- Als het gaat om de aanwezigheid en het functioneren van nooddeuren, brandspuiten, EHBO-trommel etc. is dat de beheerder van het gebouw.
- Als het gaat om de veiligheid van de deelnemers is dat de organisatie die het evenement organiseert. Dit komt erop neer dat indien beheerder en organisator niet één en dezelfde zijn er overleg moet plaatsvinden over de aanwezigheid van het benodigde materiaal en het ontruimingsplan.

Voor vrijwilligersorganisaties (organisaties waar alleen vrijwilligers werken) is het niet verplicht mensen op te leiden met een bedrijfshulpverlenerscursus. Bij een evenement waarbij meer dan 50 personen verwacht wordt dient een opleidde EHBO'-er aanwezig te zijn.

Informatie over EHBO-cursussen: <http://www.ehbo.nl/>

2 VEILIGHEID EN IVN-HEEZE-LEENDE

2.1 Algemeen

De vraag is hoe de veiligheid bij elke werkgroep gewaarborgd wordt. Belangrijk is om een protocol op te stellen “wat te doen bij calamiteiten, incidenten en ongevallen”. In het algemeen is een veiligheidsplan gewenst. Dat plan verschilt per werkgroep.

Stel veiligheidsvoorschriften op bij werkgroepen waar dit aan de orde is. Bijv. voor de natuurwerkgroep: beschermingsmiddelen, kleding, werkwijze, enz., voor de Sleutelbloem: Zijn er veiligheidsvoorschriften? Is er een ontruimingsplan? Nooduitgang? Wat is de verordening van de brandweer m.b.t. het aantal bezoekers? Is er een blusapparaat & EHBO-trommel aanwezig en recent gecontroleerd? Het onderdeel “Excursies” is op de bijlage verder uitgewerkt in hoofdstuk 8.1.

Vraag: In hoeverre moeten de mensen in het veld een cursus “Levensreddend handelen als vrijwilliger” of de cursus EHBO/Reanimeren volgen?

De opdracht is dus: inventariseer samen met de coördinatoren de mogelijke risico’s en maatregelen (risico-inventarisatie). Voor de ene groep is dit meer opportuun dan voor andere. Denk o.a. aan risico op besmetting in de natuur (o.a. door bacteriën, virussen, schimmels, parasieten, stekende of bijtende insecten.). Huur eventueel professionele hulp in bij het opstellen van een risico-inventarisatie.

2.2 Plan van aanpak

Het bestuur van IVN Heeze-Leende heeft een contactpersoon Veiligheid¹ benoemd en deze heeft samen met de werkgroepcoördinatoren een veiligheidsplan opgesteld (incl. risico-inventarisatie). Hierbij kunnen we 6 verschillende groepen en ons IVN lokaal de Sleutelbloem onderscheiden:

- Werkgroepen die zich bezighouden met kinderactiviteiten
- Natuurbeheer
- Wandelingen
- Cursuswerk
- Diverse inventarisatiegroepen
- Overige werkgroepen
- Sleutelbloem

¹ Geert Engels, 0638895545

3 IN VEILIGE HANDEN

3.1 Inleiding

De activiteiten binnen IVN Heeze-Leende worden door vrijwilligers uitgevoerd. Natuurlijk moet dat in een plezierige en persoonlijk altijd veilige omgeving gebeuren. Vandaar dat we aandacht besteden aan veiligheid binnen onze afdeling en denken we na over afspraken die gemaakt kunnen worden over de omgang met elkaar. Op initiatief van het landelijk IVN is ook door onze afdeling Heeze-Leende invulling gegeven aan het programma “In Veilige Handen”.

Het IVN-werk is veelvormig: kleine en grote groepen, incidentele activiteiten, projecten, samenwerking in werkgroepen. Voorop staat dat IVN’ers altijd respectvol met elkaar en anderen omgaan. Dat betekent: rekening houden met de gevoelens, manier van leven, geaardheid, leefsituatie, cultuur en gedragingen van elkaar. Iedereen moet zichzelf kunnen zijn en zich kunnen ontplooien. Zonder dat dit ten koste gaat van anderen. Daarom willen we ongewenst gedrag voorkomen. Dat kan gaan van opdringerige activiteiten tot drankmisbruik en grof gedrag, van seksuele intimidatie tot misbruik van kinderen.

Het landelijke IVN is een programma gestart onder de titel “In Veilige Handen”. Het programma is gericht op het respectvol met elkaar omgaan met speciale aandacht voor situaties waarin IVN’ers te maken krijgen met ‘kwetsbare’ personen zoals kinderen en ouderen. Deze zijn immers kwetsbaar en vaak afhankelijk van de opstelling en het gedrag van hun volwassen begeleider(s). Het kan gaan om vervelende opmerkingen, pesterijen of zelfs seksueel misbruik.

Het bestuur heeft gesproken over dit programma en besloten handen en voeten te geven aan beleid dat ongewenste situaties moet helpen voorkomen en richtlijnen geeft hoe te handelen als een dergelijke situatie zich onverhoopt toch voordoet.

3.2 Wat vraagt het landelijke IVN?

Het landelijk IVN vraagt ons om aantal stappen te zetten. Daarbij kunnen we gebruik maken van een aantal hulpmiddelen, die het IVN beschikbaar heeft gesteld. Het gaat om de volgende stappen:

1. Duidelijk maken wat we verstaan onder ongewenst gedrag en seksueel misbruik.
2. Opstellen van omgangsregels voor respectvol gedrag en wat te doen in situaties waarin sprake is van het niet naleven van die omgangsregels.
3. Opstellen van maatregelen om misbruik te voorkomen. Hier stelt het landelijk IVN (overigens op basis van wettelijke voorschriften) een aantal maatregelen voor:
 - a. Een gedragscode voor vrijwilligers, die met kinderen en jeugdigen werken. De gedragscode zou ondertekend moeten worden door elke vrijwilliger.
 - b. Een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) voor de desbetreffende vrijwilligers. (zie paragraaf 8.2)
 - c. Een risicoanalyse voor activiteiten met kinderen en jeugdigen.

3.3 Wat hebben we daar als afdeling mee gedaan?

Als vereniging hebben we een maatschappelijke verantwoordelijkheid, ook als het gaat om respectvol omgaan met elkaar en het creëren van een veilige omgeving voor alle betrokkenen in het algemeen en kwetsbare doelgroepen in het bijzonder.

Bovenstaande maatregelen vormen zeker geen garantie dat er zich nooit een probleem zal voordoen. Wel maken we daarmee naar elkaar en naar onze omgeving duidelijk waar wij voor staan en wat we verwachten van elkaar en van anderen die bij onze activiteiten zijn betrokken. Daarom gaan we werk maken van een aantal van bovenstaande maatregelen. Als bestuur gaan we echter niet overall in mee.

- Gezien de activiteiten die we uitvoeren (wandelingen, cursussen, doe-activiteiten, steeds met meerdere mensen) vinden we een uitgebreide risicoanalyse niet noodzakelijk. Het kost veel tijd en zal geen problemen voorkomen.
- Afdeling IVN Heeze-Leende heeft een vertrouwenscontactpersoon benoemt.

3.4 Welke maatregelen hebben we genomen?

- We hebben duidelijk gemaakt wat wij verstaan onder ongewenst gedrag en seksueel misbruik (zie paragraaf 3.5).
- We hebben een gedragscode opgesteld (zie paragraaf 3.6).
- We hebben een aparte gedragscode opgesteld voor vrijwilligers die regelmatig met jeugdigen of andere kwetsbare groepen werken (zie paragraaf 3.7). Die gedragscode wordt door elke vrijwilliger die regelmatig werkt met jeugdigen ondertekend.
- IVN Heeze-Leende heeft een vertrouwenscontactpersoon benoemd.
- We hebben een procedure vastgesteld hoe een probleemsituatie wordt aangepakt (zie paragraaf 3.8).
- Voor vrijwilligers, die met kinderen of jongeren werken, vragen we een VOG aan (zie paragraaf 8.2)

3.5 Wat verstaan we onder ongewenst gedrag en seksueel misbruik?

Ongewenst gedrag:

Iedere vorm van aandacht of gedrag die door iemand als onprettig wordt ervaren. Dat kunnen al dan niet seksueel getinte opmerkingen zijn, grapjes of een manier van kijken, die door de persoon op wie die gericht zijn als onprettig wordt ervaren. Het kan ook gaan om pesten, inbreuk op privacy, zoals meeluisteren met vertrouwelijke gesprekken of in iemands spullen snuffelen, discriminatie, overmatig alcohol- of drugsgebruik, bedreiging, agressie of zelfs geweld.

In geval van (vermoedens van) strafbare feiten zoals diefstal, bedreiging of aanranding wordt de politie ingeschakeld.

Seksueel misbruik:

Het betrekken van kinderen (of andere minder weerbare personen) bij de bevrediging van seksuele gevoelens. Bij kinderen is het van belang dat ze vaak nog weinig over seksualiteit weten. Ze herkennen seksueel gedrag soms niet als misbruik en weten niet hoe ze hun grenzen kunnen aangeven. Seksuele handelingen van welke aard dan ook en intieme relaties met jeugdige deelnemers zijn onaanvaardbaar. Dat geldt ook voor het ingaan op seksueel getinte toenaderingspogingen vanuit een jeugdige deelnemer. In deze notitie stellen we de termen 'seksueel misbruik' en 'misbruik' gelijk aan elkaar.

3.6 Gedragscode

1. IVN Heeze-Leende staat voor goede omgangsvormen. Respect voor elkaar, gelijkwaardigheid, integriteit, eerlijkheid en veiligheid vormen de basis voor de manier waarop we binnen onze IVN-afdeling met elkaar en anderen omgaan.
2. IVN-vrijwilligers zorgen voor een omgeving en een sfeer waarbinnen deelnemers aan IVN-activiteiten in het algemeen en kinderen en jongeren in het bijzonder zich veilig en gerespecteerd voelen.
3. Zowel de vrijwilligers van IVN Heeze-Leende als deelnemers aan activiteiten van het IVN hanteren onder alle omstandigheden goede omgangsvormen.

4. Ten opzichte van kinderen en jongeren onthouden IVN-vrijwilligers zich van elke vorm van seksuele benadering en misbruik. Alle seksuele handelingen, -contacten en -relaties met jeugdigen tot 18 jaar zijn onder geen beding geoorloofd en worden beschouwd als seksueel misbruik.
 5. Elke IVN-vrijwilliger heeft het recht om deelnemers aan een IVN-activiteit, die zich schuldig maken aan ongeoorloofd gedrag uit te sluiten van verdere deelname aan de activiteit.
 6. In geval van ongewenst gedrag kan een IVN-vrijwilliger of deelnemer van een IVN-activiteit – als slachtoffer (c.q. ouder/verzorger) of getuige – daarvan melding maken bij de voorzitter of één van de andere bestuursleden van de IVN-afdeling.
 7. Bij vermoedens van seksueel misbruik is een vrijwilliger verplicht hiervan melding te maken bij de daarvoor door het bestuur aangewezen personen.
 8. In die gevallen waar de gedragscode niet (direct) voorziet, of bij twijfel over de toelaatbaarheid van bepaald gedrag zal de vrijwilliger in de geest van de gedragscode handelen en zo nodig daarover in contact treden met de vertrouwenscontactpersoon.
- *Het bestuur is gerechtigd in situaties van ongewenst of ongeoorloofd gedrag passende maatregelen te nemen zoals uitsluiting van activiteiten, roeyement als lid.*
 - *Het bestuur draagt er zorg voor dat IVN-vrijwilligers de inhoud van deze omgangsregels kennen. Ook zorgt het bestuur ervoor dat deelnemers aan IVN-activiteiten van deze regels kennis kunnen nemen.*
 - *Zo vaak als nodig, maar ten minste één keer in de drie jaar worden deze regels geëvalueerd door het bestuur en zo nodig bijgesteld. Dit gebeurt voorafgaand aan de algemene ledenvergadering waarna eventuele wijzigingen aan de algemene ledenvergadering kunnen worden voorgelegd. Dit gebeurt bij de ALV van 2022, 2023, 2024, etc.*

3.7 Gedragscode voor omgang met minderjarigen

Veel grenzen in het contact tussen vrijwilligers en jeugdige deelnemers zijn niet eenduidig. Het ene kind wil even op schoot zitten als het troost zoekt, het andere kind heeft behoefte aan een aai over de bol en weer een ander kind vindt het niet prettig om aangeraakt te worden. Hierover kunnen nooit exacte grenzen worden afgesproken die voor alle kinderen en in alle situaties gelden. Dat is maar goed ook, want voor veel kinderen is betrokkenheid en lichamelijk contact een voorwaarde om te groeien.

Er is echter wel één heel duidelijke grens, namelijk dat seksuele contacten en handelingen tussen begeleiders en jeugdige deelnemers absoluut niet toelaatbaar zijn. Ook in het wetboek van strafrecht is iedere seksuele toenadering naar jeugdigen onder de 16 jaar strafbaar gesteld. Daarom hebben wij als afdeling voor de vrijwilligers die activiteiten voor kinderen en jeugdigen begeleiden onderstaande gedragscode opgesteld. Wanneer je bij ons als vrijwilliger jeugdactiviteiten begeleidt, vragen wij je deze gedragscode te ondertekenen. Hiermee verklaar je dat je de gedragscode kent en niet tegen de gedragscode in zult handelen.

1. De begeleider zorgt voor een omgeving en een sfeer waarin ieder kind veilig en gerespecteerd voelt.
2. De begeleider onthoudt zich ervan kinderen te bejegenen op een wijze die hen in hun waardigheid aantast.
3. De begeleider dringt niet verder door in het privéleven van de deelnemers dan functioneel noodzakelijk is. De begeleider ontvangt geen kinderen thuis.
4. De begeleider onthoudt zich van elke vorm van seksuele benadering en misbruik ten opzichte van de minderjarige. Alle seksuele handelingen, handelingen, contacten en –relaties tussen begeleider en minderjarige tot 16 jaar zijn onder geen beding geoorloofd en worden beschouwd als seksueel grensoverschrijdend gedrag.

5. De begeleider mag de kinderen niet op zodanige wijze aanraken, dat deze aanraking naar redelijke verwachting als seksueel of erotisch van aard ervaren kan worden.
6. De begeleider zal tijdens trainingsdagen, kampen, reizen, uitjes en dergelijke zeer terughoudend en met respect omgaan met minderjarigen en de ruimtes waarin zij zich bevinden, zoals de kleedkamer of hotelkamer.
7. De begeleider heeft de plicht de deelnemers naar vermogen te beschermen tegen vormen van ongelijkwaardige behandeling en seksueel gedrag en zal er actief op toezien dat de gedragscode door iedereen die bij het kind is betrokken, wordt nageleefd.
8. Indien de begeleider gedrag signaleert dat niet in overeenstemming is met deze gedragscode en bij vermoedens van seksueel gedrag meldt hij of zij dat bij de vertrouwenscontactpersoon.
9. De begeleider krijgt of geeft geen (im)materiële vergoedingen die niet in de rede zijn.
10. In gevallen waar de gedragscode niet voorziet, of bij twijfel over de toelaatbaarheid van bepaalde gedragingen is het de verantwoordelijkheid van de begeleider in de geest van de gedragscode te handelen en zo nodig daarover in contact te treden met de werkgroep coördinator of de vertrouwenscontactpersoon.

Omschrijving seksueel grensoverschrijdend gedrag met minderjarigen en sanctiebeleid

Onder seksueel grensoverschrijdend gedrag verstaan wij: Enige vorm van ongewenst verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag met een seksuele connotatie (duiding) dat als doel of gevolg heeft dat de waardigheid van de persoon wordt aangetast, in het bijzonder wanneer een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende situatie wordt gecreëerd en / of andere handelingen of gedragingen die strafbaar zijn volgens het Wetboek van Strafrecht.

Gedragingen die volgens de bovenstaande omschrijving vallen onder seksueel grensoverschrijdend gedrag, kunnen worden gesanctioneerd door een tuchtrechtprocedure waarin hoor en wederhoor zal plaatsvinden.

De sancties bestaan uit het voor korte of langere tijd uitsluiten van vrijwilligerswerk met minderjarigen door persoonsgegevens in een centraal register op te nemen.

Seksueel grensoverschrijdende gedragingen met minderjarigen waarvan de vertrouwenscontactpersoon oordeelt dat deze vallen onder het Wetboek van Strafrecht, zullen bij politie/justitie worden gemeld.

Deze gedragscode is op 10 februari 2022 vastgesteld door de leden van het bestuur van IVN-Heeze-Leende)

Ondertekening vrijwilliger

Ondertekening namens bestuur
IVN Heeze-Leende

3.8 Wat doen we als er ongewenst gedrag plaatsvindt?

In geval van ongewenst gedrag kan een IVN-vrijwilliger of deelnemer aan een IVN-activiteit – als slachtoffer of getuige – daarvan melding maken bij de door het bestuur aangestelde vertrouwenscontactpersoon

De vertrouwenscontactpersoon bespreekt in overleg met melder en slachtoffer de problemen met de beschuldigde en probeert tot een oplossing te komen.

De vertrouwenscontactpersoon (verder afgekort tot VCP) behandelt alle informatie vertrouwelijk. De vertrouwenscontactpersoon gaat als volgt te werk:

1. De VCP voert een gesprek met degene die het incident heeft gemeld (en het slachtoffer, indien niet dezelfde persoon);
2. De VCP voert een gesprek met de beschuldigde;
3. De VCP rapporteert aan het bestuur. In geval van een (verdenking van een) strafbaar feit doet het slachtoffer of de VCP – in overleg met het bestuur – aangifte bij de politie. Dit wordt gerapporteerd aan de landelijke vertrouwenscommissie;
4. Het bestuur doet uitspraak (rehabilitatie, berisping, royement etc.), neemt eventueel verdere maatregelen (zoals ontzegging van toegang) en informeert de betrokkenen;
5. Bij royement wordt de daarvoor in de afdelingsstatuten vastgestelde procedure gevolgd;
6. De VCP zorgt in overleg met het bestuur voor evaluatie en afsluiting;
7. De VCP zorgt voor – vertrouwelijke – registratie en archivering van alle stukken (met een vast te stellen bewaartermijn).

4 VEILIGHEID VAN PERSOONSgegevens

4.1 Privacybeleid IVN Heeze-Leende

Dit document beschrijft op welke manier IVN Heeze-Leende omgaat met persoonsgegevens. Het is een aanvulling op het [Privacystatement](#) van het landelijk IVN. Daarin maakt het IVN duidelijk hoe zij omgaan met persoonsgegevens van leden, donateurs, belangstellenden en deelnemers aan activiteiten.

De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) schrijft voor dat organisaties alleen persoonsgegevens verwerken als de organisatie daar toestemming voor heeft en daar transparant over is.

4.2 Waarom slaan wij persoonsgegevens op?

Wanneer iemand lid of donateur wordt van het IVN worden persoonsgegevens vastgelegd. We gebruiken de gegevens voor zaken die voor leden van belang zijn, zoals:

- De inning van lidmaatschapsgelden en donaties.
- Onze leden via een digitale nieuwsbrief te informeren over wetenswaardigheden en activiteiten van IVN Heeze-Leende en andere organisaties.
- Om leden en donateurs het Groene Blaadje enkele malen per jaar thuis te bezorgen.
- Om leden en donateurs in het algemeen en leden van werkgroepen in het bijzonder te informeren over activiteiten en aangelegenheden van de afdeling.
- Om bijzondere data te kunnen bepalen, zoals jubilea.

Bij mailings maken wij standaard gebruik van “BCC” om te vermijden dat mailadressen van andere leden onbedoeld bekend raken.

Wie is binnen IVN Heeze-Leende verantwoordelijk voor de bescherming van de persoonsgegevens?

Binnen de afdeling zijn de penningmeester en de ledenadministrateur en zijn vervanger verantwoordelijk voor de bescherming persoonsgegevens. Alleen zij hebben inzage in deze gegevens.

Wie kan er binnen IVN Heeze-Leende bij de persoonsgegevens?

Het bestuur heeft inzage in de gegevens om in voorkomende gevallen contact op te kunnen nemen met leden. Naast het bestuur heeft ook de coördinator PR inzage in de Persoonsgegevens. Deze worden niet met derden gedeeld. Contactgegevens worden uitsluitend gebruikt om leden te informeren over aangelegenheden van het IVN.

Welke persoonsgegevens worden bewaard?

Gegevens van leden, donateurs en relaties worden opgeslagen in Procurios, het centrale ledenadministratiesysteem van het IVN. Gegevens die daarin worden opgeslagen zijn:

1. Naam, adres, woonplaats
2. Contactgegevens (telefoon, e-mail)
3. Aanvullende gegevens: geslacht, geboortedatum
4. (voor een correcte aanhef en om jeugdleden te kunnen identificeren, die betalen minder)
5. Financiële gegevens rondom contributie, donaties en de inning daarvan
6. Inschrijfdatum, uitschrijfdatum
7. Soort relatie: lid, donateur, relatie²

² Voor relaties worden maar een beperkt aantal gegevens opgeslagen.

Emailadressen worden ook opgeslagen binnen *Editoo* voor de digitale verzending van *Het Groene Blaadje* en in *Laposta* voor het kunnen toesturen van digitale nieuwsbrieven. Met deze verwerkers zijn ook verwerkersovereenkomsten afgesloten.

Voor sommige activiteiten, zoals wandelingen of cursussen kunnen belangstellenden zich aanmelden via een online formulier. De gegevens blijven slechts bewaard gedurende de activiteit of cursus. Na afloop worden die gegevens weer verwijderd.

In voorkomende gevallen wordt er ook een online enquête gehouden. Wanneer deze gegevens verwerkt zijn worden ze nog maximaal 1 jaar bewaard.

Van personen of relaties, die aangeven op de hoogte gehouden te willen worden van bepaalde activiteiten, wordt een apart bestand bijgehouden. De gegevens worden verwijderd zodra de betrokkene aangeeft dat hij of zij geen belangstelling meer heeft.

Welke maatregelen zijn er genomen om te voorkomen dat anderen onbedoeld persoonsgegevens kunnen inzien?

Persoonsgegevens worden beschermd tegen onbedoeld gebruik:

- Alleen de ledenadministrateur en de penningmeester hebben toegang tot Procurios. Het systeem is beschermd met een inlog en wachtwoord.
- Gegevens worden niet langer bewaard dan nodig om een goede ledenadministratie te voeren. Na het beëindigen van het lidmaatschap is de bewaartermijn in Procurios 1 jaar. Hierna worden alle gegevens definitief verwijderd.
- Lokale gegevens van leden en donateurs staan op een met een wachtwoord beveiligde omgeving op de OneDrive van het bestuur.
- Lokale gegevens van leden, donateurs en relaties worden maximaal één jaar na uitschrijven bewaard
 - Eénmaal per jaar wordt het eigen ledenbestand opgeschoond.
- Er is een procedure opgesteld voor het melden van datalekken. (zie paragraaf 7.4)

Wat is er geregeld voor leden en relaties om hun eigen persoonsgegevens in te zien?

Onze leden kunnen altijd contact opnemen met de ledenadministrateur van IVN Heeze-Leende om hun persoonsgegevens op te vragen, dit kan door middel van het sturen van een e-mail naar:

ledenadministratie@ivnheezeleende.nl.

Om de gegevens op te vragen die IVN-landelijk binnen de ledenadministratie Procurios heeft opgeslagen kan men contact opnemen met de servicedesk van IVN via het e-mailadres: leden@ivn.nl

5 WERKGROEPEN

Omdat er verschillende soorten werkgroepen binnen IVN Heeze-Leende werkzaam zijn, zijn deze per soort gegroepeerd en daarbij de zaken beschreven die voor deze werkgroepen van toepassing zijn.

Voor alle werkgroepen gelden bij activiteiten in de Sleutelbloem de volgende voorschriften:

- ✓ Bij calamiteiten dient de weg naar buiten vrij te zijn. De deuren van het IVN-lokaal en het gebouw mogen **nooit** gesloten zijn.
- ✓ Het maximaal aantal bezoekers tijdens bijeenkomsten is 35.
- ✓ De opstelling van de stoelen is zodanig dat altijd een pad naar buiten vrij is (vluchtweg).

5.1 Werkgroepen die zich bezighouden met kinderactiviteiten

Voor de begeleiders van kinderactiviteiten geldt dat deze in het bezit moeten zijn van een geldig VOG.

5.1.1 Werkgroep Jeugd IVN

Buiten de in de hoofdstukken “*In Veilige Handen*” en “*Bijlage Veiligheid bij Excursies*” genoemde zaken gelden voor de werkgroep Jeugd IVN nog de volgende zaken:

- ✓ Bij activiteiten dient de werkgroep de telefoonnummers van de ouders van alle kinderen beschikbaar te hebben.

Voor elke gids of begeleider die wandelt geldt:

Wijs je groepje kinderen op correct gedrag naar de omgeving (flora, fauna, omstanders).

5.1.2 Werkgroep Kinderactiviteiten

Buiten de in de hoofdstukken “*In Veilige Handen*” en “*Bijlage Veiligheid bij Excursies*” genoemde zaken gelden voor de werkgroep Kinderactiviteiten nog de volgende zaken:

- ✓ Bij activiteiten dient de werkgroep de telefoonnummers van de ouders van alle kinderen beschikbaar te hebben.

Voor elke gids of begeleider die wandelt geldt:

Wijs je groepje kinderen op correct gedrag naar de omgeving (flora, fauna, omstanders).

5.1.3 Scholenwerkgroep

Buiten de in de hoofdstukken “*In Veilige Handen*” en “*Bijlage Veiligheid bij Excursies*” genoemde zaken gelden voor de scholenwerkgroep nog de volgende zaken:

In de brief die wij naar de leerkrachten en de directie sturen staat:

- ✓ Bij slecht weer belt de gids die de leiding heeft de leerkracht
- ✓ Hij/ zij beslist of de wandeling doorgaat en samen plannen ze een nieuwe datum
- ✓ Alle leerkrachten die deelnemen aan IVN-activiteiten krijgen een rooster met daarop o.a. de mobiele nummers van de schoolgidsen
- ✓ Hij/ zij kan zien welke gids de leiding heeft op de wandel-dag
- ✓ Ook staat er in de brief voor de wandelingen dat de ouders de kinderen moeten controleren op tekenbeten

Tijdens een activiteit is de leerkracht verantwoordelijk voor de leerlingen.

- ✓ De schoolgids die de leiding heeft, heeft een verband-set in de tas en een opgeladen mobiele telefoon met daarin de telefoonnummers van de leerkrachten, de school en de medegidsen.

Samen met de leerkracht kan de schoolgids:

- ✓ Bij ernstige situaties het alarmnummer 112 bellen.
- ✓ Zorgen dat iemand de hulpverleners kan opvangen en naar de plek van het ongeval kan leiden.
- ✓ Zo mogelijk en nodig eerste hulp verlenen, met behulp van de verband-set.
- ✓ Vervoer regelen voor het slachtoffer naar huis of de huisarts.
- ✓ Zorg altijd voor begeleiding.
- ✓ Beslissen over voortgang van de wandeling.

Voor elke gids die wandelt geldt:

Wijs je groepje leerlingen op correct gedrag naar de omgeving (flora, fauna, omstanders).

5.2 Beheerwerkgroepen

Buiten de in de hoofdstukken “In Veilige Handen” en “Bijlage Veiligheid bij Excursies” genoemde zaken gelden voor deze werkgroepen nog de volgende zaken:

5.2.1 Werkgroep Natuurbeheer

De Natuurbeheergroep is aangesloten bij het Coördinatiepunt Landschapsbeheer bij het Brabants Landschap. Tijdens beheerswerkzaamheden wordt er van uit gegaan dat de werkgroep zich houdt aan de instructies zoals vermeld op de Infobladen van deze organisatie. Zie o.a. “Bijlage Veilig werken met handgereedschap”.

5.3 Wandelingen

Tijdens buitenactiviteiten gelden de in het hoofdstuk “Bijlage Veiligheid bij Excursies” genoemde zaken.

5.4 Cursuswerkgroep

Tijdens buitenactiviteiten gelden de in het hoofdstuk “Bijlage Veiligheid bij Excursies” genoemde zaken.

5.5 Werkgroepen met activiteiten in de natuur

Tijdens alle buitenactiviteiten gelden de in het hoofdstuk “Bijlage Veiligheid bij Excursies” genoemde zaken.

Wanneer het vervoer van en naar de buitenlocaties met de auto plaatsvindt dienen de chauffeurs na te gaan of de mede-inzittenden ook verzekerd zijn via een zogenaamde “inzittenden verzekering”.

5.5.1 Amfibieënwerkgroep

Tijdens buitenactiviteiten gelden de in het hoofdstuk “Bijlage Veiligheid bij Excursies” genoemde zaken.

5.5.2 Vogelwerkgroep

Omdat het vervoer naar de excursielocaties van de Vogelwerkgroep meestal met auto's plaatsvinden dienen de chauffeurs na te gaan of de mede-inzittenden ook verzekerd zijn via een zogenaamde “inzittenden verzekering”.

Ook voor de vogelwerkgroep gelden de regels van “*Bijlage Veiligheid bij Excursies*”. Omdat deze werkgroep soms op pad is wanneer het donker is dienen zij een goede zaklamp bij zich te hebben.

5.5.3 Fotowerkgroep

Tijdens buitenactiviteiten gelden de in het hoofdstuk “*Bijlage Veiligheid bij Excursies*” genoemde zaken. Daarnaast moet er rekening gehouden worden zaken vermeld in het “*Fotobeleid*”

5.5.4 Evenementen

Tijdens buitenactiviteiten gelden de in het hoofdstuk “*Bijlage Veiligheid bij Excursies*” genoemde zaken.

5.5.5 Bomenwerkgroep

Tijdens buitenactiviteiten gelden de in het hoofdstuk “*Bijlage Veiligheid bij Excursies*” genoemde zaken.

5.5.6 Werkgroep gentiaanblauwtje

Tijdens buitenactiviteiten gelden de in het hoofdstuk “*Bijlage Veiligheid bij Excursies*” genoemde zaken.

5.6 Overige werkgroepen

5.6.1 Milieu & Landschapsbehoud

Tijdens buitenactiviteiten gelden de in het hoofdstuk “*Bijlage Veiligheid bij Excursies*” genoemde zaken.

5.6.2 Pr & Communicatie

Geen bijzonderheden

5.6.3 Tentoonstelling en vormgeving

Tijdens buitenactiviteiten gelden de in het hoofdstuk “*Bijlage Veiligheid bij Excursies*” genoemde zaken.

5.6.4 Groen voor ouderen

Geen bijzonderheden

5.6.5 Sleutelbloem

- ✓ Op de deur hangt een calamiteitenkaart met o.a. telefoonnummers.
- ✓ De EHBO-materialen in de Sleutelbloem dienen jaarlijks gecontroleerd en indien nodig aangevuld te worden. In principe dienen de pleisters en verbandmiddelen elke twee jaar vervangen te worden.
- ✓ De aanwezige brandblusmaterialen dienen jaarlijks gecontroleerd te worden.
- ✓ Bij calamiteiten i.v.m. de elektriciteit. Onze electriciteitsmeter is in de opbergkast (stofzuigerkast) in de centrale hal. Er is tevens een sleutel van de centrale meterkast in de hal.
- ✓ Er is geen sleutel van de deur naar de speelplaats van Kindcentrum de Parel.
- ✓ Bij noodgeval kan er gebeld worden met de gemeente: 0402441400. Buiten kantooruren word je verbonden met de persoon die piket-dienst heeft.

- ✓ Bij wijzingen in de inventaris dient de penningmeester op de hoogte gesteld te worden. Deze kan nagaan of dit consequenties heeft voor de verzekering.

Tijdens buitenactiviteiten gelden de in het hoofdstuk "*Bijlage Veiligheid bij Excursies*" genoemde zaken. Indien er kinderen bij betrokken zijn, geldt ook de inhoud van het hoofdstuk "*In Veilige Handen*".

6 FOTOBELEID

Bij activiteiten van het IVN worden regelmatig foto's gemaakt. Een selectie van die foto's kan gepubliceerd worden op de website of in de nieuwsbrief voor promotiedoeleinden. Wij gaan er van uit dat deelnemers aan activiteiten geen bezwaar hebben tegen publicatie. Wanneer iemand toch bezwaar heeft tegen een gepubliceerde foto, kan die dat kenbaar maken bij de webmaster. De foto wordt dan per ommekeer verwijderd.

Foto's waar kinderen herkenbaar op staan, worden nooit gepubliceerd, tenzij ouders daar expliciet toestemming voor gegeven hebben.

Onze PR-mensen letten er altijd op (zeker bij kinderen) dat geen foto's geplaatst worden waarop kinderen afzonderlijk en "en face" afgebeeld staan. Meestal worden foto's gebruikt van een groepje kinderen, van achteren of "en profiel" gefotografeerd. Ouders zullen hun eigen kind altijd wel herkennen in een groepje, maar in een groep ligt dat toch anders.

Foto's van een lezing met veel mensen zijn ook geen probleem, anders zou het gebruik van foto's in de media überhaupt onmogelijk worden.

Omdat duidelijkheid voor alles gaat willen wij jullie als coördinator het volgende vragen:

Willen jullie in de toekomst als er foto's gemaakt worden bij jullie activiteiten, bij het begin van de activiteit expliciet aangeven aan de deelnemers of iemand daar bezwaar tegen heeft. Uiteraard zal de fotograaf ter plaatse daar dan rekening mee houden.

7 DATABELEID

7.1 Data

Alle IVN Heeze-Leende gerelateerde data (brieven, nota's, rapporten, verslagen, emailbijlagen, e.d.) dient opgeslagen te worden op de OneDrive.

Het bestuur en alle werkgroepen hebben hiervoor een eigen OneDrive van 1Tb ter beschikking. Inloggen op de OneDrive doe je met het IVN-emailadres via onedrive.com.

Wanneer je de IVN-data niet standaard op de OneDrive opslaat dien je deze minimaal 1x per maand te verplaatsen/kopiëren van je lokale schijf naar de OneDrive.

7.2 IVN mailadressen

Voor elke werkgroep is een ivn mailadres beschikbaar. Naam werkgroep@ivnheezeleende.nl. Dit emailadres dient gebruikt te worden bij officiële communicatie betreffende IVN zaken (scholen, gemeente, instanties). Indien je het wachtwoord vergeten bent kun je dit laten resetten de databeheerder.

7.3 DataBeheer

Op deze manier gaan deze data en emails bij een eventuele computercrash niet verloren en is deze altijd terug te halen door de databeheerder of zijn vervanger.

Contact hierover kan via Geert Engels: penningmeester@ivnheezeleende.nl.

Vervanger is Willemjan van Laarhoven: info@lakenvelders.nl.

7.4 Procedure voor het melden van Datalekken

Wat is een datalek?

We spreken van een datalek als persoonsgegevens in handen vallen van derden die geen toegang tot die gegevens zouden mogen hebben.

Een datalek is het gevolg van een beveiligingsprobleem. In de meeste gevallen gaat het om uitgelakte computerbestanden, of om een gestolen of verloren geprinte ledenlijst. Andere voorbeelden zijn cyberaanvallen, verkeerd verzonden e-mail, gestolen laptops, afgedankte niet-schoongemaakte computers en verloren usbsticks.

Bij wie in de organisatie moet een datalek gemeld worden?

De ledenadministrateur en de penningmeester hebben de beschikking over de gegevens van de leden. Zij zullen checken wat er gelekt is en vervolgens in kaart brengen wat de gevolgen zijn voor de personen van wie de persoonsgegevens gelekt zijn en welke gegevens nodig zijn voor de melding. De penningmeester zal vervolgens de melding doen bij de Autoriteit Persoonsgegevens.

De melding moet in ieder geval bestaan uit:

- de aard van de inbreuk;
- de instanties of persoon waar meer informatie over de inbreuk kan worden verkregen;
- de aanbevolen maatregelen om de negatieve gevolgen van de inbreuk te beperken;
- een beschrijving van de geconstateerde en de vermoedelijke gevolgen van de inbreuk voor de verwerking van persoonsgegevens;
- de maatregelen die de organisatie heeft genomen of voorstelt te nemen om deze gevolgen te verhelpen.

Meldingen kunnen digitaal gedaan worden bij het meldloket van de Autoriteit Persoonsgegevens: <http://datalekken.autoriteitpersoonsgegevens.nl>

8 BIJLAGEN

8.1 Bijlage Veiligheid bij Excursies

Dit hoofdstuk is niet enkel van toepassing op de werkgroep wandelingen, maar is ook van toepassing op andere werkgroepen wanneer deze het veld in gaan of een andere buitenactiviteit hebben.

8.1.1 Checklist Veiligheid bij excursies

8.1.2 Taken ter voorbereiding van de excursie

Actie	check	n.v.t.
➤ Schat voor aanvang van de excursie in welke mogelijke risico's zich kunnen voordoen en neem daar maatregelen op.		
➤ Ga na waar in afgelegen (natuur)gebieden de dichtstbijzijnde weg of bebouwing is, zodat in noodgevallen de hulpverleners naar een herkenbare locatie kunnen gaan.		
➤ Geef relevante informatie van tevoren door aan de deelnemers of aan de samenstellers van de excursieagenda: afstand, tijdsduur, begaanbaarheid van de route en aanwijzingen over kleding en schoeisel.		
➤ Organiseer voldoende begeleiding: bij voorkeur ten minste één extra begeleider. Zeker bij een excursie met een grote groep, een fietsexcursie of een wandelexcursie in een afgelegen gebied is een extra begeleider essentieel. Overleg met en instrueer medebegeleiders.		
➤ Zorg vooraf voor de benodigde hulpmiddelen:		
✓ IVN-Kleding voor de herkenbaarheid		
✓ EHBO-set (zie voor de inhoud verderop in dit hoofdstuk)		
✓ Calamiteitenkaart		
✓ Routekaart van het excursiegebied (app op mobiele telefoon!)		
✓ Kompas (bij onoverzichtelijke terreinen, app op mobiele telefoon!)		
✓ Opgeladen mobiele telefoon met daarin de telefoonnummers van de hulpdiensten en contactpersoon van het bestuur		
✓ Wanneer er in meerdere groepen gewandeld wordt wissel dan vooraf telefoonnummers uit zodat je elkaar indien nodig kunt bereiken. Vergeet hierbij de gastgidsen/docenten niet!		
✓ Bandenplakspullen (bij fietsexcursies)		
✓ Verlichting (bij duisternis)		
✓ Routebeschrijving naar startplek excursie (bij carpoolen).		

8.1.3 Inhoud verbandset bij excursies

- ✓ 1 assortiment wondpleisters (min. 15 strips)
- ✓ 1 driekante doek (mitella)
- ✓ 1 ideaalzwachtel (5m x 8 cm)
- ✓ 1 rol kleefpleister (2,5 cm)
- ✓ 1 flesje desinfectans, bij voorkeur 3 wondverzorgingskits
- ✓ 3 wondsnelverbanden 8 x 10 cm
- ✓ 6 steriele gaasjes/compressen van 1/16 cm² of 5 x 8,5 cm
- ✓ 2 paar handschoenen
- ✓ 1 verbandschaar
- ✓ 1 splinterpincet
- ✓ 1 tekenverwijderset
- ✓ 1 aluminium isolatiedeken
- ✓ 1 gelamineerde calamiteitenkaart

8.1.4 Taken tijdens excursie

Stem onderstaande taken af met de medebegeleiders

Actie	
➤	Tel het aantal deelnemers (voor en na afloop van de excursie).
➤	Indien deelnemers met elkaar meerijden met de auto, naar en van de excursie: laat weten dat carpoolen buiten de verantwoordelijkheid van IVN valt. De bestuurder van de auto is zelf verantwoordelijk voor een inzittendenverzekering en voor het naleven van de verkeersregels.
➤	Instrueer de groep voordat je op pad gaat.
➤	Geef de afstand, tijdsduur en route van de excursie aan.
➤	Geef dat de deelnemers “op eigen risico” meedoen aan de excursie. IVN is niet aansprakelijk.
➤	Wijs op gevaarlijke situaties (zoals verkeerswegen, prikkeldraad, valgevaar, diep water).
➤	Wijs de deelnemers er op dat ze bij elkaar blijven en zich bij de excursieleider afmelden bij eerder vertrek.
➤	Wijs op het risico van tekenbeten. Zie “Bijlage ziekte van Lyme / tekenbeten”.
➤	Wijs op correct gedrag naar de omgeving (flora, fauna, omstanders).
➤	Zorg dat de groep zoveel mogelijk bij elkaar blijft. Geef vooral de extra begeleider de taak om er voor te zorgen dat deelnemers niet achterblijven, afdwalen of ongemerkt een ongeluk krijgen.
➤	Let op de weersomstandigheden. Gladheid, storm en onweer kunnen grote risico's met zich mee brengen. Ga bij dreigend onweer niet verder met de activiteit (zie aparte instructie bij onweer).

8.1.5 Extra taken bij een fietsexcursie

Stem onderstaande taken af met de medebegeleiders.

Actie
➤ Laat bij voorkeur 1 begeleider voorop en 1 begeleider achteraan rijden.
➤ Let erop dat men niet gevaarlijk naast elkaar rijdt op de openbare weg.
➤ Let extra op met het oversteken van wegen (bij voorkeur gezamenlijk).

8.1.6 Bij een ernstig ongeval of onwel worden

Actie
➤ Waarschuw bij ernstige situaties het alarmnummer 112.
➤ Zorg dat iemand de hulpverleners kan opvangen en naar de plek van het ongeval kan leiden.
➤ Beslis over voortgang van de wandeling of excursie. Zorg voor een goede begeleiding van zowel het slachtoffer als van de rest van de groep.

8.1.7 Bij minder ernstige ongevallen

Actie
➤ Verleen zo mogelijk en nodig eerste hulp, met behulp van de verbandset.
➤ Regel vervoer van het slachtoffer naar huis of de huisarts. Zorg altijd voor begeleiding.

8.1.8 Bij schade aan derden

Actie
➤ Stel een schriftelijke verklaring op met een beschrijving van de toedracht en de omvang van de schade.
➤ Laat deze verklaring door de betrokken partijen ondertekenen.

8.1.9 Bevoegdheden excursieleider

De excursieleider is bevoegd tot:

- Het afbreken van de wandeling of fietstocht op het moment dat er gevaar bestaat voor de deelnemers
- Afwijken van de route, bijvoorbeeld bij slechte weersomstandigheden

8.1.10 Taken na de excursie

In geval van een ongeval, bijna-ongeval of schade

Actie
➤ Licht zo snel mogelijk de veiligheidscoördinator van het bestuur in: Geert Engels, 0638895545

Actie	
➤	Maak een schriftelijk verslag voor het bestuur met informatie over de plaats & datum, betrokken personen, verloop van de gebeurtenis en de schade en/of het letsel.
➤	Meld ernstige ongevallen altijd bij de Arbeidsinspectie

8.1.11 Instructie in geval van ernstige ongevallen

Actie	
➤	Beoordeel de situatie. Denk om je eigen veiligheid, de veiligheid van het slachtoffer en omstanders.
➤	Blijf rustig. Stoor je niet aan de emoties van omstanders. Geef niemand de schuld van wat gebeurd is.
➤	Vraag of er iemand in de groep een EHBO-diploma of EHBO-ervaring heeft en laat diegene zo mogelijk de volgende stappen zetten.
➤	Beoordeel het slachtoffer. Vraag het slachtoffer wat er aan de hand is. Stel het slachtoffer gerust.
➤	Beoordeel de vier vitale levensfuncties: ✓ Is de ademweg vrij? ✓ Ademt iemand normaal? ✓ Hoe is de hartslag? ✓ Hoe is iemands bewustzijn? Slachtoffer aanroepen met “gaat het “ en voorzichtig aanschudden. Is er geen reactie dan onmiddellijk beginnen met reanimeren ✓ 112 bellen ✓ Laat een AED halen
➤	✓ Bij brand of in een ernstige situatie kun je 112 bellen. Als je belt, dien je de volgende vragen te beantwoorden: ✓ Wie wil je spreken: politie, brandweer of ambulance? Vraag in geval van slachtoffers altijd om de ambulance. Zo nodig worden van daaruit andere hulpverleners ingeschakeld ✓ Waar ben je? (adres, postcode of locatie) ✓ Wat is je naam en op welk telefoonnummer ben je bereikbaar? ✓ Wat is er aan de hand? ✓ Wat is er gebeurd? ✓ Hoeveel slachtoffers zijn er? ✓ Wat mankeert het slachtoffer? ✓ Wat is een mogelijke aanrijdroute? ✓ N.b. Wanneer je in het veld bent weet de brandweer meestal beter je locatie te vinden dan de ambulancebroeders. Stem dit af zodat een eventuele ambulance tegelijk met de brandweer kan komen ✓ Kan er iemand klaar staan om de ambulance op te vangen en naar de plek te brengen? ✓ Zo mogelijk krijg je door de telefoon aanwijzingen over de verzorging van het slachtoffer totdat de ambulance is gearriveerd.

Actie

➤ Overige taken:

- ✓ Verzorg het slachtoffer
- ✓ Blijf bij het slachtoffer en praat zo mogelijk met hem of haar
- ✓ Bescherm het slachtoffer tegen de koude of de hete zon (bijvoorbeeld met de aluminium isolatiedeken uit de verbandset)
- ✓ Ondersteun het slachtoffer (maar verplaats iemand alleen als het dringend noodzakelijk is).

8.1.12 Extra taken bij een auto excursie

Wanneer er bij een excursie gebruikt wordt gemaakt van auto's voor het vervoer, stem onderstaande taken af met de medechauffeurs.

Actie

Is er voor de auto een inzittenden verzekering afgesloten?

8.2 Bijlage VOG aanvragen voor een vrijwilliger

Wil je een VOG aanvragen voor een vrijwilliger die gaat werken met kwetsbare groepen zoals kinderen? Via de Servicedesk kun je gratis een VOG voor jouw vrijwilliger aanvragen. Lees hoe je dat doet.

1. Stuur een mail naar servicedesk@ivn.nl met daarin de volledige naam en voorletters (voor dames, de volledige meisjesnaam) en een geldig email-adres van de vrijwilliger.
2. Nadat wij de VOG bij het Ministerie van Veiligheid en Justitie hebben aangevraagd, zal de vrijwilliger hiervan per e-mail een bevestiging ontvangen, en enkele gegevens moeten aanvullen. Hierna zal hij/zij binnen 2 tot 4 weken de VOG per post ontvangen.

De leden dienen de originele VOG ter controle aan de ledenadministratie laten zien. Nadat de gegevens zijn gecontroleerd, kan in Procurius de uitgiftedatum worden ingevoerd op de relatiekaart van

het lid (*tabblad Algemeen > Datum van uitgifte VOG*). Op die manier weet je wanneer het lid zijn VOG heeft uitgevraagd.

relatiekaart van het lid (*tabblad Algemeen > Datum van uitgifte VOG*). Op die manier weet je wanneer het lid zijn VOG heeft uitgevraagd.

IVN Nederland adviseert om iedere 3 jaar de VOG-aanvraag te herhalen.

8.3 Bijlage Veilig werken met handgereedschap

Veilig werken met handgereedschap

Natuur- en landschapsbeheer is een activiteit die veel door vrijwilligers wordt verricht. Omdat dit werk voor veel personen niet gangbaar is, is goede instructie over gereedschap gebruik extra belangrijk. Dit infoblad geeft in kort bestek een paar belangrijke principes aan.

1. welk gereedschap
2. goed onderhoud
3. hoe te gebruiken
4. veltechniek
5. ergonomie, (werkhouding)
6. werkvoorbereiding

1. Welk gereedschap

Bij de start van het vrijwillig landschapsbeheer werd zowel met slaggereedschap als met zagen gewerkt. Gezien het feit dat slag gereedschap zoals bijlen en hiepen veel gevaarlijker is dan het werken met zagen, wordt tegenwoordig eigenlijk alleen nog maar met zagen gewerkt. Voor bij het werken met groepen, waarbij de personen nog onervaren zijn ook, is dit dus zeer aan te bevelen.

Werken met gemotoriseerd gereedschap zoals motorzagen en bosmaaiers is weer een verhaal apart. Voor dat je daar voor kiest moet je binnen de vrijwilligers groep eerst maar eens besluiten of je dit wel wilt. Je kunt natuurlijk wel 'meters maken' maar dat weegt vaak niet op tegen het lawaai dat het met zich meebrengt waar de omstanders niet op zitten te wachten. Door het feit dat je de klus met een groep klaar kunt stellen dat 'vele handen het werk licht maken'. Daarnaast is het opruimen van het gezaagde vaak meer werk dan het zagen op zich. Mocht je besluiten toch met een motorzaag aan de gang te gaan, dan is het vanzelfsprekend dat er alleen door die personen wordt gezaagd die in het bezit zijn van een certificaat.

2. Goed onderhoud

Het onderhouden van gereedschap is voor drie zaken van belang. Je hoeft bij goed onderhouden, scherp gereedschap minder inspanning te verrichten. Je kunt beter inschatten wat de effecten van het handelen zullen zijn. Dit komt de veiligheid ten goede.

Het regelmatig onderhoud zal sneller eventuele gebreken aan het licht brengen. Onderhoud verlengt het gebruik. Ijzeren delen schoonmaken en lichtjes in de olie, stelen in de lijnolie zetten.

3. Hoe te gebruiken

Bij het werken met **zagen** is het soort betanding van belang. Bij sommige zagen zoals Jirizagen en kleine snoeizagen, staan 'op trek' terwijl beugelzagen zowel op trekkend als duwend werken. Beoordeel van te voren goed of er niet de kans bestaat dat het hout gaat klemmen. Dit kan doordat de tak of boom overhangt.

Voldoende afstand tot volgende knot bewaren

natuur dichtbij huis
Brabants Landschap

Coördinatiepunt Landschapsbeheer

Zoals al gezegd, het werken met **slaggereedschap** raakt steeds meer uit. Toch nog even het volgende.

Zorg altijd voor voldoende afstand van je collega-vrijwilligers. Zorg ervoor dat je - net zoals tijdens de cursus 'creatief met kurk', - altijd van je af snijdt (werkt)!

Houdt altijd de stam of tak tussen bijl/hiep in.

Voor het werken met **schoppen** is het belangrijk dat, met name als je bij het planten van struiken met tweeën dicht bijeen staat, voorzichtigheid in acht neemt. Gebruik bij het graven van een gat de steel niet (al te veel) als hefboom. De steel zal bij grote kracht breken.

Het werken met een **zeis** brengt op zich voor de persoon met de zeis nog niet zoveel gevaar met zich mee. Er moet meer rekening gehouden worden met de omstanders. Ook het wegleggen van de zeis moet met zorg gebeuren!

Hier rusten de zeisen op zeisstrijkers

4. Zaag en veltechniek

Al is je zaag nog zo scherp, als hij gaat klemmen kom je niet verder. Bij een verkeerde techniek kan het ook gebeuren, dat de tak inscheurt, of dat de te vellen boom de verkeerde kant opvalt.

In de onderstaande tekening is aangegeven dat je, met name als de takken wat dikker gaan worden, het beste drie zaagsneden kunt maken. Allereerst ruimschoots boven de uiteindelijke zaagsnede de tak afzagen, zodat je daarmee het overhangende gewicht van de tak kwijt bent. Ook hier is het goed—om inscheuren te voorkomen— dat eerst wordt voor-gezaagd. Is dit eenmaal gebeurd dan kan er een valkerf worden gemaakt (2) en kan de tak uiteindelijk worden afgezaagd.

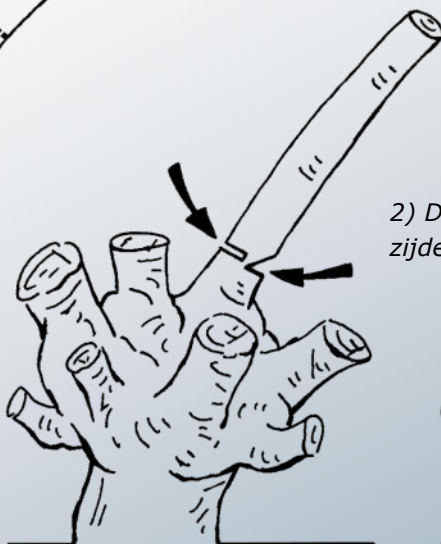
Voor het vellen van een boom is het ook van belang om een valkerf te maken. Daarna zaag je de boom in, tot net voor de valkerf. De breuklijst die dan ontstaat zorgt voor de juiste valrichting van de boom (zie tekening op de volgende pagina).

Spreek met de groep af, tot welke dikte je gaat bij het vellen van bomen. Bij het vellen van grotere bomen neemt immers het gevaar (en de schade als wat mis gaat) toe!

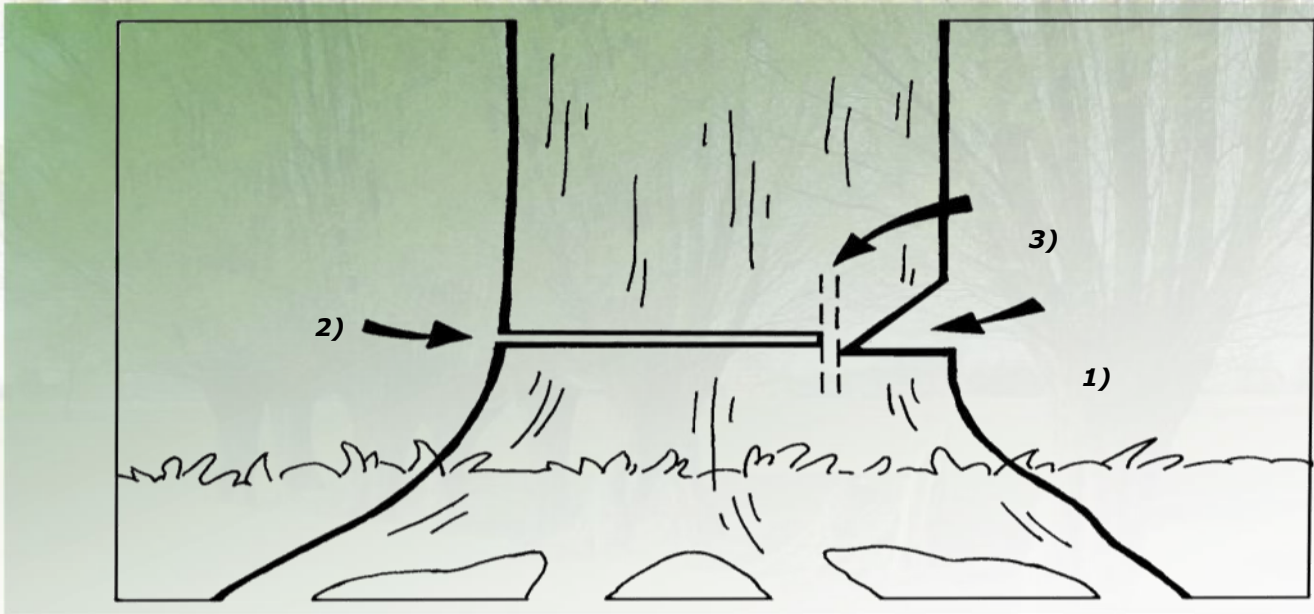
1) Eerst een gedeelte van de tak afzagen (minder kracht op de uiteindelijke zaagsnede).

2) Daarna valkerf maken en aan andere zijde inzaggen

Het knotten van een knotboom

1) Eerst een valkerf maken inzagen tot 1/5 van de stamdikte. Haaks op de valrichting.

2) Zodanig inzagen dat de zaagsnede net boven en net vóór de punt van de valkerf uitkomt.

De breuklijst (3) welke niet wordt doorgezaagd, zorgt voor een 'scharnier'. Het zorgt er voor dat de boom de juiste richting uitvalt.

5. ergonomie (werkhouding)

Werken in natuur en landschap is voor de meesten geen alledaagse bezigheid. Extra reden om omzichtig ter werk te gaan. Voor extra informatie: klik [hier](#).

Ga bij het bukken ook door de knieën, zodat je je rug ontlast. Zorg ervoor dat je de last dicht bij je lichaam tilt. Door hefboomwerking (handen ver van je lichaam) zal de boomstam extra zwaar worden.

Vermoeidheid gaat—met name bij niet getrainde personen—extra parten spelen. Zorg er voor dat je voor je eigen veiligheid en voor de veiligheid van de omstanders van tijd tot tijd een pauze inlast.

Op tijd even rust nemen komt de veiligheid ten goede.

Ontlast de rug bij het tillen zoveel mogelijk. Dicht bij je lichaam, losjes door de knieën.

6. Werkvoorbereiding

Goede voorbereiding is belangrijk vooral ook omdat er vaak in groepen gewerkt wordt. Allereerst is natuurlijk goed nagedacht over de wijze waarop ongelukken kunnen worden voorkomen en –als er iets gebeurt, hoe er dan gehandeld kan worden. Voor de vrijwilligersgroepen heeft het Coördinatiepunt Landschapsbeheer een arbo-map samengesteld. Als handleiding wordt gevolgd is men voldoende op een werkdag voorbereid. Klik [hier](#) om de arbo-map in te zien (bestanden in DropBox). Nadere informatie kan bij het

Coördinatiepunt Landschapsbeheer van het Brabants Landschap worden verkregen.

Het **werken met (grotere) groepen jongeren**, bijvoorbeeld in het kader van maatschappelijke stages verdient extra aandacht. Vaak wil men aan het begin van de activiteit enthousiast en ongeduldig aan de slag en is geen aandacht voor de uitleg over het werk. Het verdient dan ook aanbeveling om van te voren uitleg te geven over het gereedschapsgebruik. Als dit is gebeurd, kan op de betreffende morgen nog even het belangrijkste (in het kort) worden herhaald.

Zorg er voor dat er overzichtelijke groepen worden gevormd die op enige afstand van elkaar aan de slag kunnen. Voor dit doel is het goed om te zorgen dat het benodigde gereedschap al van te voren naar die verschillende locaties zijn gebracht. Het spreekt voor zich dat er per groep voldoende begeleiding moet zijn om een en ander in goede banen te leiden.

Literatuur: [Arbomap](#) van het Coördinatiepunt Landschapsbeheer: Klik op de link of informeer er naar bij Emiel Rijken, coördinator vrijwilligerswerk bij Brabants Landschap

Foto's: Brabants Landschap (tenzij anders vermeld)

Tekeningen: Egbert Koopmans, 's-Hertogenbosch

Datum: 1 januari 2016

Colofon

Coördinatiepunt Landschapsbeheer

Postbus 80
5076 ZH Haaren
Coördinatiepunt Landschapsbeheer
T 0411 - 66 40 10
Algemeen
T 0411 - 62 27 75
info@brabantslandschap.nl
www.brabantslandschap.nl

8.4 Bijlage Verzekeringen

Voor leden van het IVN gelden bij activiteiten de volgende verzekeringen:

1. Via het landelijke IVN
2. Via de gemeente voor alle vrijwilligers
3. Voor de personen die actief zijn in de werkgroep Natuurbeheer en deelnemers aan activiteiten van deze werkgroep geldt een verzekering via het Coördinatiepunt Landschapsbeheer (van het Brabants Landschap).

Dit is zijn vangnetverzekeringen: In eerste instantie moet er bij calamiteiten een beroep gedaan worden op de privé/persoonlijke verzekeringen. Daarna kan in volgorde van de nummering eventueel aanspraak worden gedaan.

8.4.1 Wettelijke aansprakelijkheidsverzekering (WA-verzekering) via het IVN

Dit is een collectieve aansprakelijkheidsverzekering. Bij voorkomende schade of ongevallen wordt wel altijd nagegaan of er een andere verzekering is die de kosten dekt. Pas wanneer dat niet het geval is, treedt de collectieve verzekering van IVN in werking.

Voor wie

Hieronder vallen de landelijk ingeschreven leden van de vereniging. Let wel: donateurs en relaties vallen niet onder deze verzekering en evenmin leden van bijvoorbeeld een jeugdgroep (als zij niet staan geregistreerd in de landelijke ledenadministratie).

Wanneer geldig

De verzekering geldt voor activiteiten in verenigingsverband.

Waar geldig

West-Europa

Wat is verzekerd

De aansprakelijkheid voor schade, opgelopen tijdens een IVN-activiteit aan personen of zaken van derden. Of aan zaken die men tijdelijk in huur of gebruik heeft (de 'Opzichtclausule'). Er geldt een eigen risico van €200,- per gebeurtenis. Dit eigen risico is voor rekening van de afdeling. In geval van opzet geldt een verhoogd eigen risico van €500,- per gebeurtenis. Ook dit eigen risico is voor rekening van de afdeling!

Wat niet is verzekerd

Bij elke aansprakelijkheidsverzekering is de schade aan of van motorvoertuigen niet verzekerd. Hiervoor is de bestuurder van het voertuig (wettelijk) verzekerd.

Wat te doen bij schade

Neem bij schade contact op met de Servicedesk van IVN, servicedesk@ivn.nl, tel. (020) 6228115. De Servicedesk meldt de schade bij onze verzekeringsagent die via de Servicedesk contact onderhoudt met de afdeling. Gelieve niet rechtstreeks contact op te nemen met de verzekeringsagent van IVN.

Ongevallenverzekering

Deze verzekering dekt kosten van ongevallen van leden van IVN die deelnemen aan activiteiten die niet door andere verzekeringen worden gedekt.

Voor wie

Deelnemers (leden van IVN) aan werkdagen, weekenden, kampen of andere activiteiten die onder verantwoordelijkheid van IVN worden uitgevoerd. Ook het risico van mechanisch boomzagen valt onder de dekking. In het verleden moest een activiteit vooraf worden aangemeld en alle deelnemers worden geregistreerd. Dit is niet meer het geval, maar er moet wel aannemelijk gemaakt kunnen worden dat de persoon die schade heeft geleden deelnam aan een activiteit onder verantwoording van de IVN-afdeling en lid is van IVN.

Wat is verzekerd

Deze verzekering heeft ten doel uitkering te verlenen bij een ongeval.

Uit te keren bedragen

€ 25.000 bij blijvende invaliditeit

€ 50.000 bij overlijden

€ 500 voor geneeskundige kosten (voor zover niet gedekt door de ziektekostenverzekering)

Wat te doen bij schade

Neem contact op met IVN Servicedesk, servicedesk@ivn.nl, tel. (020) 6228115. Gelieve niet rechtstreeks contact op te nemen met de verzekeringsagent van IVN.

Bij WoesteLand, de jongerenafdeling van het IVN, wordt standaard voor alle deelnemers aan activiteiten een aanvullende ongevallenverzekering afgesloten. IVN-afdelingen met vaste jeugd- en/of jongerengroepen kunnen dit ook overwegen.

Bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering

Bestuurders van verenigingen kunnen persoonlijk aansprakelijk worden gesteld voor schade die ontstaat uit bijvoorbeeld nalatigheid of fouten van de vereniging. Om dit risico te ondervangen heeft IVN een collectieve bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering afgesloten voor alle aangesloten afdelingen. Deze verzekering dekt de schade die de afdeling wettelijk verplicht is te betalen in verband met een aanspraak.

8.4.2 Vrijwilligersverzekering via de gemeente

Als u vrijwilligerswerk doet, bent u niet altijd goed verzekerd. Daarom heeft de gemeente een vrijwilligersverzekering afgesloten. Bent u vrijwilliger? Dan bent u automatisch verzekerd bij deze verzekering. Dit betekent dat u verzekerd bent als u een ongeluk krijgt of schade veroorzaakt.

De vrijwilligersverzekering is een tweede (secundaire) dekking. Dit betekent dat de eigen aansprakelijkheidsverzekering van de vrijwilliger, of die van de instelling waarvoor hij of zij de activiteiten verricht, altijd voorgaat op de vrijwilligersverzekering van de gemeente. Het wordt ook wel een '**vang-net**' verzekering genoemd. Het is aan te raden om de eigen verzekering niet op te zeggen.

Een vrijwilligersverzekering is bedoeld als aanvulling op uw eigen verzekering. Het is geen vervanging van uw verzekering.

8.4.3 Verzekering bij coördinatiepunt landschapsbeheer

Voor de Natuurbeheergroep is er een separate verzekering via het Coördinatiepunt Landschapsbeheer (van het Brabantse Landschap).

Hierbij moet voldaan worden aan de volgende voorwaarden:

- Jaarlijks dient een enquêteformulier te worden ingevuld;
- Per activiteit moet een lijst van aanwezige personen gemaakt worden;
- Er moet gezorgd worden dat er veilig gewerkt wordt.

8.4.4 Verzekering materialen

De materialen (inventaris) van het IVN zijn verzekerd via de Rabobank (Zeker van je Zaak – Interpolis)
Verzekerde materialen (risicoadressen):

- De inventaris van de Sleutelbloem Strabrecht 14, 5591 BP Heeze;
- Materialen van de Scholenwerkgroep die zijn opgeslagen bij Heezenbosch 16 C, 5591 TA Heeze.

8.5 Bijlage ziekte van Lyme / tekenbeten

8.5.1 Contact met teken voorkomen Instructies voor jezelf en voor deelnemers:

Actie
➤ Voorkom dat je gebeten wordt door een teek door nauwsluitende kleding te dragen en de broekspijpen zo nodig in de sokken te doen.
➤ Controleer na de excursie thuis of je door een teek gebeten bent en verwijder deze met een tekenpincet of tekenkaart (niet verdoven met alcohol o.i.d.! Wondje wel na het verwijderen van de teek ontsmetten).
➤ Noteer de datum van de tekenbeet en hou de plek in de gaten. Ga naar de huisarts als de plek verbleekt en er rondom een of meer rode ringen ontstaan, of als de rode plek steeds groter wordt. Dit kan gebeuren tussen een paar weken tot uiterlijk drie maanden na de tekenbeet.

Ziekte van Lyme

Wijs voor het begin van IVN-buitenactiviteiten die plaatsvinden in maart t/m november altijd kort op het risico op de ziekte van Lyme, als gevolg van een tekenbeet.

Achtergrondinformatie ziekte van Lyme

Steeds meer teken in Nederland zijn besmet met de ziekte van Lyme. De ziekte kan ernstige gevolgen hebben, als niet bijtijds wordt ingegrepen. De bacterie kan leiden tot ernstige aandoeningen aan de zenuwen, gewrichten en het hart.

Teken komen niet alleen voor in natuurgebieden, maar ook in stadsparken en tuinen. De teek is actief van begin maart tot eind november.

Herkenning van de ziekte van Lyme:

Vaak ontstaat op de plaats van de beet een rood plekje. Wanneer dit niet groter wordt dan een anderhalve centimeter en binnen 1-2 weken weer verdwijnt, is de kans klein dat er sprake is van een infectie met de ziekte van Lyme. Wanneer de rode plek steeds groter wordt en in het centrum weer verbleekt, is er vrijwel zeker sprake van de ziekte van Lyme. Deze huidaandoening ontstaat bijna altijd binnen drie maanden en meestal zelfs al binnen drie weken na de beet. Soms zijn de verschijnselen anders. Zo kan bijvoorbeeld de plek egaal rood blijven of zijn er meerdere ringen om elkaar heen zichtbaar. De helft van de patiënten met de genoemde verschijnselen heeft geen tekenbeet opgemerkt.

Als snel wordt ingegrepen, kan de ziekte van Lyme effectief bestreden worden met een anti-bioticum.

8.5.2 Teek verwijderen

Een teek die al in de huid vastzit, moet zo snel mogelijk worden verwijderd, maar wel op een goede manier. De reden hiervoor is met name dat teken ziekteverwekkers bij zich kunnen dragen, waaronder de *Borrelia*-bacterie die de ziekte van Lyme veroorzaakt. Er zijn echter veel misverstanden over de manier van verwijderen

Samenvatting teek verwijderen uit de huid	
➤	Gebruik een puntig pincet of een goede tekentang
➤	Probeer de teek zo dicht mogelijk op de huid bij de kop beet te pakken en niet in het lichaam van de teek te knijpen. (zie afbeeldingen verderop de pagina)
➤	Trek m.b.v. de pincet of tekentang de teek voorzichtig recht uit de huid
➤	Irriteer de teek niet met olie, alcohol of vuur e.d., dit verhoogt mogelijk de kans op besmetting!
➤	Desinfecteer het bijtewondje na verwijdering van de teek met alcohol 70% of met jodium.
➤	De tekentang/tekenpincet kan na gebruik in kokend water worden gedesinfecteerd of op een door de fabrikant aangegeven manier.
➤	Hoe sneller en zorgvuldiger verwijderd, hoe kleiner de kans op besmetting
Tip	Noteer datum en plaats van een tekenbeet; dit is nuttig als later blijkt dat men besmet is geraakt. De tekenbeet kan men al weer vergeten zijn.

Misverstanden over het verwijderen van een teek

Er is veel onduidelijkheid en tegenstrijdigheid over het verwijderen van teken. Volgens sommige bronnen moet een teek absoluut niet worden gedraaid, terwijl andere bronnen juist melden dat de teek alleen moet worden gedraaid, en er niet aan moet worden getrokken.

Een misverstand is dat teken zich in de huid zouden schroeven, en in de tegenovergestelde richting kunnen worden uitgeschroefd. Tekenen schroeven zich niet in de huid, en kunnen dan ook niet worden uitgeschroefd. Echter, aangezien de hypostoom (steeksnuut) een soort weerhaakjes heeft, zou een licht draaiende beweging verwijdering mogelijk makkelijker kunnen maken. Draaien verhoogt waarschijnlijk wel de kans dat de hypostoom afbreekt. Over het wel of niet draaien van de teek, en met of zonder daarbij te trekken, bestaat onduidelijkheid.

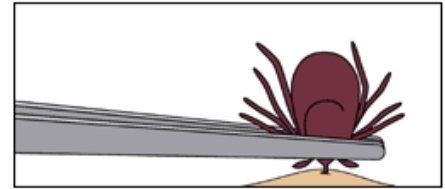
Een ander misverstand is dat teken zouden loslaten als ze worden geïrriteerd met vuur, of door er in te prikken of te knijpen. Tekenen proberen te stikken door er iets overheen te smeren werkt ook niet. Alle methoden waarbij de teek wordt geïrriteerd, geven de kans dat de teek juist extra speeksel produceert of de maaginhoud opbraakt, waarin zich ziekteverwekkers zouden kunnen bevinden. Met de vingers een teek weghalen of met een gewone brede pincet geeft ook een kans dat er in de teek wordt geknepen, en wordt dan ook afgeraden.

8.5.3 Aanbevolen methode om teken te verwijderen

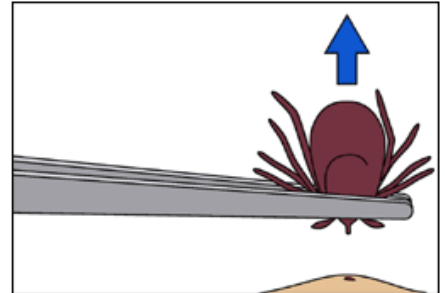
Een teek kan waarschijnlijk het beste worden verwijderd met een pincet met dunne uiteinden, of met een speciale tekenverwijderaar (bijv. tekentang/tekenpincet) van goede kwaliteit. Niet elke tekenverwijderaar werkt even goed, vooral kleine teken en volgezogen teken zijn vaak lastig te verwijderen. In alle gevallen moet de teek zo dicht mogelijk op de huid worden vastgepakt bij de kop van de teek, waarbij er niet in het achterlichaam van de teek mag worden geknepen. Er mag ook niet aan het achterlichaam worden getrokken, want dan kan de teek in tweeën scheuren.

Met een pincet met dunne uiteinden pak je de teek vanaf de zijkant beet, zoals op de afbeeldingen is te zien. Trek de teek voorzichtig recht uit de huid, in de lengterichting van de hypostoom, met langzaam toenemende kracht. Tekken steken vaak een beetje scheef in de huid, dus niet loodrecht op de huid. Desinfecteer het bijtewondje na verwijdering van de teek met alcohol 70% of met jodium, en was de handen goed, liefst met desinfecterende zeep. De pincet kan na gebruik in kokend water worden gedesinfecteerd of een tekenverwijderaar op een door de fabrikant aangegeven manier.

Hoe sneller verwijderd, hoe kleiner de kans op besmetting. In de eerste 24 uur is de kans op overdracht van ziekteverwekkers nog relatief klein, maar daarna neemt de kans snel toe. Niet alle teken zijn geïnfecteerd. In Nederland kwam uit het laatste tekenonderzoek dat gemiddeld 23,6% van de teken geïnfecteerd zijn met *Borrelia*, en teken kunnen ook drager zijn van andere ziekteverwekkers.

Stap 1: teek beetpakken met pincet

Stap 2: teek uit de huid trekken

Als de teek niet goed verwijderd is

Als de teek niet goed verwijderd is, zodanig dat de teek gedeeltelijk verwijderd is, dan ligt het eraan hoe groot het deel is dat is blijven zitten. Als alleen de hypostoom (steeksnuif) of delen ervan achter blijft, dan zorgt dat waarschijnlijk niet of nauwelijks meer voor risico's op een infectie; wel kan het de huid irriteren. Verwijder dit zoals je een splinter zou verwijderen, bijv. met een gesteriliseerde pincet of naald. Door de beetplek nat te maken, kunnen de monddelen ook uit de huid komen. Maar als de kop van de teek blijft zitten, dan kunnen zich daarin nog de speekselklieren bevinden, met mogelijk ziekteverwekkers. Er is dan dus nog steeds een potentieel risico op besmetting! Probeer het kopstuk daarom alsnog te verwijderen en als het niet lukt, raadpleeg dan een arts.

Wat te doen met verwijderde teken

Ga de teek niet pletten, dit geeft het risico dat ziekteverwekkers uit de teek vrij komen. Spoel teken ook niet door de wc. Als je de teek wilt testen op de aanwezigheid van *Borrelia* of andere mogelijke ziekteverwekkers, bewaar de teek dan in een afsluitend doosje/kokertje o.i.d. Als je een teek weg wil gooien, gooi dan het (met plakband goed afgesloten) doosje/kokertje buitenshuis bij het vuilnis. Je kan de teek ook tussen dubbelgevouwen plakband doen en dit weggooien. Met plakband kan je ook teken verwijderen die op de huid of op kleding lopen, en het niet goed lukt om de teek met een vinger of een klein voorwerp weg te tikken.

Documenteer de tekenbeet

Noteer de naam van de persoon die is gebeten, de datum van verwijderen, de plaats op het lichaam, geschatte duur dat de teek in de huid zat, en hoe de teek was verwijderd. Houd de huid op de plaats van de tekenbeet in de gaten voor het verschijnen van een erythema migrans of andere huiduitslagen.

Het is niet gebruikelijk om preventief antibiotica te geven, maar er zijn wel artsen die dat doen. Het hangt ook af van factoren als de duur dat de teek vastzat, of deze goed verwijderd is, of er meerdere tekenbeten waren, en of de teek getest is en is aangetoond dat de teek geïnfecteerd is met *Borrelia* of andere ziekteverwekkers.

8.6 Bijlage Vossenlintworm

De vossenlintworm, *Echinococcus multilocularis*, is een ziekmakende kleine lintworm en behoort tot de parasieten.

De vossenlintworm komt voor bij vossen in Midden- en Zuid-Europa. In Nederland komt deze lintworm alleen voor bij een deel van de vossen in Zuid-Limburg en Oost-Groningen.

De vossenlintworm leeft in de darmen van de besmette vos. Ook in het wild levende knaagdieren (muizen, ratten) kunnen vossenlintwormen hebben. Soms raken honden en katten ook besmet met deze parasiet. Bij mensen komt de vossenlintworm zelden voor.

De vossenlintworm verspreidt zich via de ontlasting. In de darmen van besmette vossen zitten stukjes lintworm met eitjes. De eitjes van de parasiet kunnen via de ontlasting van de vos worden overgebracht op bosvruchten (bramen, frambozen en bosbessen), wilde paddenstoelen, valfruit, zoals appels en peren of groenten uit de moestuin.

Instructies voor jezelf en voor deelnemers bij risico op vossenlintworm:

Actie	
➤	Bosvruchten (bramen, frambozen en bosbessen), wilde paddenstoelen, valfruit, zoals appels en peren, of groenten uit de moestuin grondig wassen en koken voor consumptie.
➤	Was na afloop van de excursie goed je handen als je met je handen aan de grond hebt gezeten.

Voor het risico van vossenlintworm hoeft niet te worden gewaarschuwd als vossenlintworm (nog) niet voorkomt in gebieden waar de afdeling excursie geeft. In gebieden waar bekend is dat de vossenlintworm een risico vormt (Zuid-Limburg en Oost-Groningen) dus vooraf wel waarschuwen.

Gezondheidseffecten

De kans op besmetting met vossenlintworm is erg klein, maar de gevolgen zijn zeer ernstig. Bij mensen die de parasiet wel binnenkrijgen, ontstaat na 5 tot 15 jaar alveolaire echinococcose. Dat is een aantasting van de lever.

De verschijnselen zijn buikpijn, kortademigheid of geelzucht. Omdat de ziekte zich pas uit als de lever al erg is aangetast heeft behandeling vaak geen zin meer. De ziekte kan leiden tot de dood.

Veiligheid

In Zuid-Limburg en Oost-Groningen kunnen bosvruchten, paddenstoelen, gevallen of op de grond gekweekt fruit en groenten besmet zijn. Dat kan een risico voor de mens zijn. Als je namelijk besmet fruit of besmette groente eet, kan de parasiet in je lichaam komen. Dat kan ook gebeuren tijdens tuinieren bij contact met besmette grond of door met de blote hand uitwerpselen of kadavers van vossen aan te raken. Gebruik tijdens het tuinieren daarom altijd handschoenen en blijf uit de buurt van vossenholen.

Ook honden en katten in deze regio kunnen drager zijn van de vossenlintworm. Was daarom altijd je handen nadat je (huis)dieren hebt aangeraakt.

Voedingsadvies

Voor Zuid-Limburg en Oost-Groningen geldt: Bosvruchten (bramen, frambozen en bosbessen), wilde paddenstoelen, valfruit, zoals appels en peren, of groenten uit de moestuin grondig wassen en koken voor consumptie. Het koken van de vruchten, bijvoorbeeld bij de bereiding van jam, doodt de eitjes. Er is dan geen kans meer op besmetting.

8.7 Bijlage Instructie bij onweer

Hanteer de “tien secondenregel”: Onweer komt dichterbij als de tijd tussen de flits en de donder korter wordt. Als die tijd minder dan 10 seconden bedraagt, dan is het onweer minder dan 3

kilometer weg en dreigt er gevaar. Als de tijdspanne tussen flits en donder minder dan 3 seconden bedraagt, dan zit je midden in een onweersbui.

Als de tijd tussen flits en donder minder dan 10 seconden is, dien je maatregelen te treffen voor de veiligheid:

Actie	
➤	Zoek zo snel mogelijk beschutting, bij voorkeur in een gebouw of in een auto. (Omdat een auto een 'kooi van Faraday' is, beschermt die uitstekend tegen onweer, zolang deuren en ramen gesloten zijn.). Ook het schuilen onder bruggen en viaducten is redelijk veilig, mits je uit de buurt blijft van ondersteuning, fundamente en verbindingen van metaal.
➤	Ga nooit onder een boom staan. Als je in een bos bent, blijf daar dan, mijd de bosrand en blijf meer dan 3 meter weg van een boomstam.
➤	Blijf minstens 3 meter uit de buurt van metalen hekken, masten, e.d.
➤	Als je met een boot op het water bent: ga zo snel mogelijk van het water. (Op het water is onweer nog veel gevaarlijker dan op land!)
➤	Ben je in open veld en is de tijdspanne tussen flits en donder minder dan 3 seconden, ga dan als volgt te werk: ✓ Zoek een lage plek (greppel, duinpan, e.d.) ✓ Blijf als groep niet te dicht bij elkaar ✓ Vermijd hoge punten in de omgeving ✓ Hurk op de grond, met je voeten zo dicht mogelijk bij elkaar en maak je zo klein mogelijk: hoofd omlaag en armen om je knieën geslagen.

8.8 Bijlage Processierups

De processierups beter bekeken

De eikenprocessierups is de rups van een nachtvlinder. Deze rups bezit voor de mens gevaarlijke brandharen. De eitjes van de rups komen uit in het voorjaar, zodra de eerste jonge eikenbladeren tevoorschijn komen. De processierups zit vooral aan de zonnige zuidkant van de eikenstammen in eikenlanen. De nesten bestaan uit een dicht spinsel van vervellingshuidjes, met (brand)haren en uitwerpselen. De rups wordt vooral gesignaleerd in zomereiken langs lanen in steden en dorpen, erfbeplantingen op campings en landgoederen in bosrijke omgevingen. In bosgebieden zelf in mindere mate. Hierdoor leidt de eikenprocessierups in bosgebieden nauwelijks tot problemen. De rupsen verplaatsen zich 's nachts, op zoek naar voedsel.

De processierupsen zijn echte nachtdieren. In deze periode zoeken ze naar voedsel en reizen ze dicht bij elkaar. Overdag rusten ze vaak in nesten waar ze in grote groepen verblijven. Als fietser of wandelaar kan het gebeuren dat u tegen zo'n nest aanloopt en in aanraking komt met de brandharen van de rups. In zo'n geval is een vlotte behandeling verstandig aangezien dit de bijeffecten zal verminderen.

Instructies voor jezelf en voor deelnemers bij risico processierups:

Actie	
➤	Vermijd elk contact met de rupsen

Actie	
➤	Draag kledij die hals, armen en benen bedekt en ga niet op de grond zitten
➤	Na aanraking van rupsen of haren mag je niet krabben of wrijven, maar wel de huid en ogen goed wassen of spoelen met water
➤	Zo nodig al je kleren wassen
➤	Voorkom in ieder geval elk rechtstreeks contact met de rupsen en maak ook de kinderen attent

Waar zijn processierupsen te vinden?

In Nederland komt de processierups grootschalig voor in de zuidelijke provincies (Noord-Brabant, Limburg) de rups verspreid zich echter steeds vaker naar andere provincies en kan nu ook met regelmaat gevonden worden in Noord-Holland, Utrecht, Gelderland en Overijssel. De processierupsen komen het meest voor in de zomereiken in een bosrijke omgeving. De processierupsen eten de bomen vaak helemaal kaal.

Processierups en brandharen

De brandharen van de rups vormen voor de mens een gevaar voor de gezondheid. De haren zijn 0,2 tot 0,3 millimeter lang. Elke rups heeft er honderdduizenden tot een miljoen van. De rupsen hoeven niet te worden aangeraakt om in contact te komen met de brandharen. De haartjes verspreiden zich met de wind en kunnen zo in contact komen met mensen. De haren verschijnen vanaf ongeveer half mei tot eind juni op de rupsen. De haren blijven ook na het vertrek van de rupsen in de nesten, die aan de stammen en dikke takken hangen, aanwezig. Na jaren kunnen deze nesten bij aanraking nog overlast veroorzaken. De haren kunnen makkelijk de huid, de ogen en de luchtwegen binnendringen. Dat de haren zo slecht zijn voor de gezondheid komt door de stoffen die op de haren zitten. De stoffen die van de haren afkomen veroorzaken een op allergie lijkende huiduitslag, zwellingen, rode ogen en jeuk, heel veel jeuk. In de meeste gevallen verdwijnen de klachten vanzelf.

De stoffen van de haren van de processierups kunnen onder andere huiduitslag, zwellingen, rode ogen en jeuk veroorzaken. In de ergste gevallen kunnen de haren van de processierups de luchtwegen blokkeren of een permanente blindheid veroorzaken. Wanneer de haren in uw ogen terecht komen is het aan te raden om bij de dokter langs te gaan.

Behandelingen na aanraking processierups

Wanneer u in aanraking komt met de brandharen van een processierups is het verstandig om de huid zoveel mogelijk af te spoelen. Wanneer de haren in uw ogen terecht zijn gekomen is het verstandig om ze uit te spoelen. Wanneer dit het geval is dient u extra goed op te letten aangezien de haren blindheid kunnen veroorzaken.

Bij jeuk is het onverstandig om over de huid te wrijven aangezien de brandharen op die manier verder verspreid worden. Om de jeuk tegen te gaan kan het helpen om een crème te halen bij de apotheek. Om latere irritatie tegen te gaan is het verstandig om de kleding die u droeg tijdens de aanraking met de rups goed te wassen.

Wanneer u last heeft van uw luchtwegen in combinatie met een slikprobleem is het verstandig om contact op te nemen met de huisarts. Wanneer de klachten blijven aanhouden is het altijd verstandig om de huisarts te bezoeken: de brandharen van de processierups kunnen ergere klachten veroorzaken dan de meeste mensen denken.

9 ÌNFORMATIEBRONNEN

Auteurs	Naam
IVN Heeze-Leende	In Veilige Handen
www.ivn.nl	In Veilige Handen
https://www.ivn.nl	Privacystatement
www.heeze-leende.nl/	Brochure vrijwilligers verzekering via Gemeente Heeze-Leende
IVN Amstelveen	Aspecten van veiligheid
Brabants Landschap	Verzekering bij Coördinatiepunt Landschapsbeheer
www.lymenet.nl	<i>Informatie over teken</i>
http://www.voedingscentrum.nl/encyclopedie/vossenlintworm.aspx	<i>Informatie over de vossenlintworm</i>
http://processierups.com/informatie.htm	<i>Informatie over de processierups</i>
www.scouting.nl	<i>Informatie over AVG</i>

10 VEILIGHEIDSCOÖRDINATOR

Het bestuur heeft de eindverantwoordelijkheid voor de inrichting van de Veiligheid van IVN Heeze-Leende. De verantwoordelijke persoon (veiligheidscoördinator) binnen het bestuur is op dit moment:

Geert Engels, 0638895545

De Groote Aa 21

5591 KX Heeze

Penningmeester@ivnheezeleende.nl

11 CALAMITEITENKAART

Een exemplaar van de calamiteitenkaart op de volgende pagina dient in de rugzakken van de schoolwerkgroep en de wandelingen aanwezig te zijn.

CALAMITEITENKAART IVN HEEZE-LEENDE

Zorg dat een verbanddoos en zo mogelijk EHBO kennis aanwezig is!
Zorg dat er altijd een opgeladen, mobiele telefoon aanwezig is!

Bij ongeval:

- ✓ probeer kalm te blijven;
- ✓ kijk welke kennis aanwezig is;
- ✓ kijk of iemand handelend kan optreden;
- ✓ bel zo nodig **112**, geef door waar je je bevindt en op welk telefoonnummer je bereikbaar bent, en verwacht de volgende vragen:
 - is het slachtoffer aanspreekbaar
 - is het slachtoffer benauwd
 - kan het slachtoffer lopen
 - blijft een wond bloeden ondanks verbinden
 - is er familie/een bekende die informatie kan verschaffen;
- ✓ laat iemand de hulpdienst opvangen en naar de plek brengen;
- ✓ noteer zo mogelijk namen van slachtoffers en eventueel getuigen.

Bij calamiteiten (bijvoorbeeld brand):

- ✓ zorg dat mensen geen risico lopen, laat zo nodig mensen (snel) vertrekken;
- ✓ optreden alleen als dat kan zonder persoonlijk risico;
- ✓ kan de calamiteit zich uitbreiden bel dan **112**.

Weersomstandigheden:

- ✓ de leiding (evt. gids) bepaalt of een activiteit door kan gaan;
- ✓ als slecht weer dreigt: kijk van tevoren op internet bij "Buienradar"; als er een "weerswaarschuwing" is, laat de activiteit dan niet doorgaan;
- ✓ bij onweer:

CALAMITEITENKAART IVN HEEZE-LEENDE

- a. (a) in open veld, maak je zo klein mogelijk;
- b. (b) in een bos, mijdt de bosrand (blijf meer dan 3 meter weg van een boomstam);
- ✓ houdt er rekening mee, dat deelnemers na afloop ook nog naar huis moeten (sneeuw, ijzel, mist!).

Aantastingen, zoals (ernstige) verontreiniging, bij voorbeeld dump van vuil, chemisch afval of lekkende olie, (mogelijk illegale) houtkap, bedreiging van beschermde dieren of planten, motor- en autocross, schadelijke activiteiten:

- ✓ wanneer er direct opgetreden zou moeten worden (activiteit is bezig) politie bellen op **0900 – 8844**;
- ✓ anders: informeer de gemeente, het waterschap of andere autoriteit, bij voorkeur ook schriftelijk;
- ✓ bij structurele zaken bij voorkeur via het bestuur, hoewel eigen activiteit hierbij altijd mogelijk is.

Algemeen - voor de organisator van activiteiten

- ✓ iedereen kent **112**;
- ✓ zorg bij het organiseren van een activiteit dat het bestuur weet waar deze plaatsvindt en hoe men daar bereikbaar is;
- ✓ veiligheid van personen (ook niet deelnemers) gaat boven het doorgaan van een activiteit;
- ✓ als je zelf niet deskundig bent, ga dan niet iets doen met een slachtoffer. Ondeskundige hulp kan een situatie verergeren.

Telefoonnummers:

Alarm: **112**

Verantwoordelijk bestuurslid Geert Engels: 0638895545

Secretariaat IVN Heeze-Leende: secretariaat-ivnhl@live.nl

12 VERSIE GESCHIEDENIS

Datum	Bewerkt door	Aanpassing
3 september 2018	Geert Engels	Infoblad “Werken met handgereedschap” toegevoegd
19 september 2018	Geert Engels	AVG en fotobeleid toegevoegd
24 september 2018	Geert Engels	Bewaartermijn Procurius definitief gemaakt.
3 oktober 2018	Geert Engels	Calamiteitenkaart toegevoegd
21 januari 2021	Geert Engels	Fotobeleid en databeleid toegevoegd. Diverse tekstuele wijzingen
14 februari 2022	Geert Engels	Wijzigingen naar aanleiding benoeming vertrouwenscontactpersoon en tekstuele aanpassingen

IVN Heeze-Leende
21 februari 2022